

مقاله پژوهشی: نابرابری‌های اجتماعی و امنیتی شدن پدیده‌های اجتماعی

اسماعیل احمدی مقدم^۱، یونس عابدی^۲

پذیرش مقاله: ۹۹/۰۲/۳۱

دریافت مقاله: ۹۹/۱۲/۲۸

چکیده

سؤال از چیستی امنیت و عناصر دخیل در امنیتی شدن پدیده‌ها، موضوعی است که ذهن بسیاری از صاحب‌نظران مسائل امنیتی را به خود مشغول کرده است. تأمین امنیت از اساسی‌ترین نیازهای بشر و دارای پیوندی عمیق با شکوفایی و رشد و توسعه نظام‌های سیاسی و حکومت‌هاست. از جمله عوامل مؤثر بر امنیت، نابرابری‌های اجتماعی موجود در جامعه است که به شدت مسائل اجتماعی را دستخوش تغییرات امنیتی می‌نماید. مسائل اجتماعی در صورت حل نشدن می‌توانند به سرعت، به صورت بحران‌های سیاسی یا امنیتی تغییر شکل داده و تمامیت یک نظام اجتماعی را مورد تهدید قرار دهند، و هزینه‌های اجتماعی بسیاری را برای جامعه ایجاد نمایند، مواردی نظیر احساس ناامنی در بین شهروندان، اختلال در زندگی روزمره آنان، تضعیف انسجام اجتماعی و قطبی شدن جامعه، افزایش تخاصم و رفتارهای خشونت‌آمیز، کاهش اعتماد در بین بازیگران اجتماعی و... از جمله مهمترین هزینه‌های اجتماعی امنیتی شدن مسائل اجتماعی هستند، هدف از انجام این پژوهش بررسی میزان تأثیر نابرابری‌های اجتماعی بر امنیتی شدن پدیده‌های اجتماعی است. نوع تحقیق توسعه- کاربردی و به روش توصیفی- تحلیلی و داده‌های تحقیق نیز به صورت اسنادی و میدانی جمع‌آوری و روش تجزیه و تحلیل آن نیز آمیخته بوده است برای دستیابی به چارچوب، از وجوه مشترک منابع دینی، اسناد بالادستی، مکاتب امنیتی، نظریات روان‌شناختی و جامعه‌شناختی، و مصاحبه با اندیشمندان استفاده به عمل آمد یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نابرابری‌های اجتماعی تأثیر مستقیم بر امنیتی شدن پدیده‌های اجتماعی دارند.

واژگان کلیدی: پدیده اجتماعی، امنیت، امنیتی شدن، پیشگیری از امنیتی شدن

^۱ دانشیار، دانشگاه علوم انتظامی امین

^۲ دکتری مدیریت راهبردی پدافند غیر عامل دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) a.y.4950@gmail.com

مقدمه

امنیت نیاز بنیادین و پایدار است که برآورده شدن سایر نیازهای جمعی، به وجود آن بستگی دارد. اهمیت وجود «امنیت» در زندگی جمعی تا حدی است که برخی متفکران اجتماعی در تعاریف خود کلمه «امنیت» را مترادف با مفهوم «سلامتی» به کار گرفته‌اند و وجود آن را ضامن بقا و پایداری جامعه سالم پنداشته‌اند. نیاز به امنیت نیازی زیربنایی و دیرپاست (هابز، ۱۳۸۹: ۱۸۹)

نابرابری‌های اجتماعی در سطوح مختلف و به شکل‌های گوناگون زمینه‌های ایجاد یا تشدید ناامنی را فراهم می‌کنند نخست در سطح کلان و از طرق تشدید تعارضات و کشمکش‌ها اجتماعی و سیاسی در بین گروه‌های برخوردار و گروه‌های محروم، که از طریق وقوع طغیان‌ها و خشونت‌های وسیع اجتماعی و سیاسی نمایان می‌گردد و در سطح خرد می‌تواند با ایجاد انتقام‌جویی، سرقت، جنایات و... موجب تشدید گردد. عوامل کاهش دهنده امنیت پدیده‌ای خارج از مرزهای ملی یا جوامع نیست، بلکه عوامل ایجاد عدم امنیت را باید در درون جوامع و در سازوکار نظام‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جستجو کرد. بنابراین هر عاملی که فضای اقتصادی، بهداشتی، زیست‌محیطی، سیاسی، غذایی، فردی و ارتباطی شهروندان را تهدید کند؛ می‌تواند زمینه‌ساز مسائل و مشکل‌هایی باشد که امنیت را در معرض مخاطره قرار دهد (پاسیون، ۲۰۰۵: ۲۹۱). هرچه میزان نابرابری یک جامعه بیشتر باشد به موازات آن نرخ جرم، جنایت و آسیب‌های اجتماعی افزایش و ضریب امنیت کاهش می‌یابد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که یکی از پیامدهای نابرابری در جامعه کاهش امنیت است. وجود نابرابری در جامعه، موجب نابسامانی‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی زیادی از جمله بیکاری، حاشیه‌نشینی، مهاجرت و به هم خوردن ساختار جمعیتی، فرار مغزها، کاهش اعتماد، کاهش مشارکت، کاهش وجدان اخلاقی و تعهد کاری، کاهش انسجام اجتماعی، کاهش وحدت و یکپارچگی ملی خواهد شد. (شنکر و شاه، ۲۰۰۳: ۱۸)

افزایش نابرابری باعث افزایش جرائم و آسیب‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از ابعاد ناامنی می‌شود زیر سؤال رفتن دموکراسی، تضعیف مشروعیت سیاسی دولت، افزایش الکلیسم و اعتیاد، طلاق، خشونت و پرخاشگری، کودکان خیابانی، تکدی‌گری، فحشاء، سرقت، فساد مالی و اداری، رشوه و ارتشاء و... را در جامعه در پی دارد (صدیق سروستانی، ۱۳۸۸: ۲۰۱).

بنابراین می‌توان گفت برای وقوع امنیت در جامعه پیش‌شرط‌هایی وجود دارد که یکی از این پیش‌شرط‌ها، وجود برابری در جامعه است. هر نظام اجتماعی که بخواهد تهدیدهای امنیتی را از بین ببرد باید فرصت‌های برابری را برای شهروندان در جامعه ایجاد کند، تا با جلب رضایت آن‌ها مانع از

بروز نابسامانی‌های اجتماعی شده و امنیت را تضمین نماید. نابرابری و امنیت در حال حاضر از مسائل مهم کشور محسوب می‌شوند (گودرزی، سعید و همکاران، ۱۳۹۴: ۴).

مسئله اصلی آن است که پیشینه امنیتی کشور و منطقه، پیچیدگی‌ها موجود جوامع امروزی، شکاف بین توانمندی‌ها و انتظارات، جهانی‌شدن و... دلیلی است که ایجاد مطالبات جدید و وقوع رویدادهای امنیتی را محتمل می‌نماید. لذا بایستی اقدامات پیشگیرانه مبتنی بر مطالعات علمی در جهت مدیریت و مقابله با امنیتی‌شدن موضوعات اجتماعی را در دستور کار قرار داد. زیرا، در صورت بی‌توجهی به این مهم، کارکرد دولت و حاکمیت به سمت چالش و تهدید انسجام، تضعیف مشارکت مردمی پیش رفته و با بروز گسل‌های اجتماعی و تولید نارضایتی عمومی، شاهد تولید تنش‌های سیاسی و متعاقب آن شکل‌گیری ناآرامی‌های امنیتی خواهیم بود به همین جهت این تحقیق با هدف شناسایی شاخص‌های نابرابری‌های اجتماعی مؤثر بر امنیتی‌شدن پدیده‌های اجتماعی و برای دستیابی به پاسخ سؤال آن، با عنوان «ارتباط نابرابری‌های اجتماعی و امنیتی‌شدن پدیده‌های اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران به چه میزان است؟» انجام یافت.

مبانی نظری

پیشینه‌شناسی

عبدالرضا امیری (۱۳۹۱) در طرح تحقیقاتی با عنوان مطالعه فرایند امنیتی‌شدن پدیده‌های سیاسی و اجتماعی در ایران نتیجه‌گیری نمود بحران‌ها به دلیل ماهیت پویا در اشکال مختلف ظاهر می‌شوند و مدیران جامعه را با طیفی از گزینه‌های چالش‌برانگیز در حوزه تصمیم‌گیری روبرو می‌سازند. این بحران‌ها اغلب از بحران‌های اجتماعی آغاز و پس از بحران‌های سیاسی به بحران‌های امنیتی ختم می‌شوند... آیت‌الله گودرزی (۱۳۹۱) در رساله دکتری با عنوان ناآرامی‌های اجتماعی، عوامل و فرایند آن، عنوان نمود مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر ناآرامی‌های اجتماعی بروز احساس نارضایتی جمعی در بعد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی می‌باشد.

شهبازی و دیگران (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر امنیت اجتماعی نتیجه‌گیری نمودند افزایش شکاف درآمدی، بیکاری و تورم باعث افزایش نرخ جرائم گردیده است و در نتیجه از امنیت اجتماعی کاسته شده است به سخن دیگر بین نابرابری و امنیت اجتماعی رابطه معکوس وجود داشته است.

سعید گودرزی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی تأثیر نابرابری‌های منطقه‌ای بر امنیت عینی استان‌های کشور، اقدام و اعلام نمودند بین متغیر نابرابری منطقه‌ای با متغیر امنیت رابطه معنی‌دار وجود دارد

و متغیر اصلی امنیت عینی در استان‌ها ناشی از نابرابری‌های موجود است و این نابرابری بیشترین تأثیر را به ترتیب بر روی ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی امنیت عینی داشته است. براس (۲۰۰۷) در تحقیق خود با عنوان آیا نابرابری درآمدی منجر به افزایش جرم می‌شود یا خیر؟ اظهار داشت نرخ جرم به‌عنوان تابعی از ضریب جینی درصد افراد فقیر، درصد افراد پردرآمد، میزان جمعیت، تراکم جمعیت، درصد جمعیت جوان، نرخ بیکاری می‌باشد.

مفهوم شناسی

نابرابری اجتماعی: نابرابری اجتماعی به معنای کلی به تفاوت‌های میان افراد یا جایگاه‌هایی که به‌صورت اجتماعی تعریف شده و افراد آن را اشغال کرده‌اند اشاره دارد (زاهدی، ۱۳۸۵: ۳۹-۴۰). این تفاوت جایگاه یا موقعیت اجتماعی اشاره می‌کند نحوه زندگی افراد به‌ویژه حقوق، فرصت‌ها، پاداش‌ها و امتیازاتی که از آن برای عملیاتی کردن نابرابری اجتماعی برخوردارند، تأثیر دارد (گرب، ۱۳۷۰: ۱۰). برای تبیین نابرابری‌های اجتماعی از موضوعاتی چون نابرابری قدرت، جنسیتی، برخوردی در مناطق مختلف شهری و روستایی، تحصیل، بهداشت و... اشاره می‌شود برای نابرابری فرهنگی توزیع ناعادلانه امکانات و فرصت‌های فرهنگی برای تمام شهروندان است (الیاسی، ۱۳۷۷: ۶).

انسداد اجتماعی: انسداد اجتماعی به معنای توزیع نابرابر مزایای اجتماعی، فرصت‌ها و پاداش‌های اجتماعی در یک جامعه است به گونه‌ای که عده‌ای اندک بر تمام یا بیشتر منابع قدرت و ثروت دسترسی داشته و در مقابل، اکثریت افراد جامعه چنین دسترسی‌ای ندارند. انسداد اجتماعی یکی از مهم‌ترین موانع رشد فردی و اجتماعی شهروندان بوده و ضمن مهیا نمودن زمینه‌های بروز فقر و محرومیت در جهت ایجاد ساختار نابرابر حرکت نموده و موجبات تشدید نابرابری را در جامعه فراهم می‌سازد (تاج‌الدینی: ۱۳۹۶).

حاشیه نشینی

- مناطق پیرامون شهرهای بزرگ که محصول رشد ناهمگون شهری و انباشت تعارض‌آمیز و تنش‌زای سرمایه و بیکاری روستایی و انهدام ارتباطات خانوادگی - سستی می‌باشد
- فضاهای زندگی غیررسمی و نامتعارف شهری که بازتاب فضایی بیمارگونه از اقتصاد و مدیریت ضعیف و برنامه‌ریزی فضایی - منطقه‌ای و معلول بی‌عدالتیهای اجتماعی - اقتصادی در سطوح ملی - استانی و محلی است (همتی، ۱۳۹۷: ۱۱).

فقر و بیکاری: سازمان ملل متحد در توصیف فقر بیان داشته است که "فقر در شکل‌های مختلف از قبیل کمبود درآمد برای معیشت پایدار؛ گرسنگی و سوء تغذیه؛ بیماری و مرگ و میر ناشی از آن؛

بی‌خانمانی؛ ناامنی؛ محرومیت و تبعیض اجتماعی نمود پیدا می‌کند. این پدیده همچنین خود را به شکل عدم توانایی برای مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و مدنی نشان می‌دهد." از نظر بانک جهانی، فقر نداشتن سرپناه و لباس، بیمار بودن و درمان نشدن، بیسواد بودن و مدرسه نرفتن است (مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی، ۱: ۱۳۹۷). بیکاری به معنی آن است که با وجود توان انجام کار و تلاش در جهت یافتن شغل امکان اشتغال فراهم نیست (همان، ۹).

امنیت: امنیت، به‌طور کلی مفهومی غیر توسعه‌یافته، مبهم، نارسا، و از نظر ماهیتی، جدال برانگیز، و از لحاظ شخصیتی، متباین و متناقض می‌باشد (تاجیک، ۱۳۸۰: ۴۸). امنیت به لحاظ مفهومی، چهره‌ای متغیر دارد از همین‌رو، ارائه تعریف کامل آن، مستلزم بررسی و تحقیق در خصوص مفاهیم کلیدی چون قدرت، تهدید و اتحاد است (ماندل، ۱۳۷۹: ۲۲). اگر در تعاریف ارائه شده از امنیت دقت شود می‌توان چنین برداشت نمود که نقطه مشترک در تمام تعاریف، بر «حفظ وجود خود» متمرکز می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان امنیت را «حفظ ذات و صیانت نفس از اساسی‌ترین خطرات» دانست. «حفظ جان مردم»، «حفظ دین، باورها و ارزش‌های مردم»، «حفظ تمامیت ارضی»، «حفظ نظام اقتصادی سیاسی» و «حفظ استقلال و حاکمیت کشور» خلاصه نموده‌اند (مرادیان، ۱۳۸۵: ۱۷۸).

امنیتی‌شدن: امنیتی‌شدن به معنای خروج پدیده‌ها و یا موضوعات از وضعیت عادی به وضعیت فوق‌العاده می‌باشد یعنی، خارج شدن پدیده‌ها از حوزه سیاست‌های عادی یا سیاست‌های عمومی و وارد شدن آن‌ها به حوزه امنیتی، که الزاماً ربطی به وجود تهدید حقیقی ندارد و می‌تواند از معرفی آن موضوع به عنوان تهدید نشأت گیرد. (عبداله‌خانی، ۱۳۸۵: ۴۴۹).

نشانه‌های عمومی امنیتی شدن مسائل اجتماعی

- الف) سازمان‌ها و نهادهای امنیتی بحران را احساس کرده و به آن برچسب امنیتی بزنند.
- ب) تخصص و بروز رفتارهای خشونت‌آمیز تشدید گردد.
- ج) روابط بازیگران مؤثر در بحران تغییر کیفی پیدا کنند.
- د) گروه‌های مشخصی از جامعه و رسانه‌ها آن را بحران امنیتی بدانند.
- ه) سازمان‌ها و نهادهای امنیتی انتظامی به‌عنوان یک بازیگر مؤثر در آن ظاهر شوند.
- و) موجب افزایش ترس و ناامنی در بین بازیگران و جامعه گردد.
- ز) آینده به‌شدت غیرقابل پیش‌بینی شده و نظام کنترلی رو به ضعف گذارند.

ح) انسجام اجتماعی تضعیف و جامعه به سمت قطبی شدن پیش برود.
ط) اعتماد در بین بازیگران به شدت کاهش یافته و در تعاملات خود بدترین‌ها فرض‌ها را در نظر می‌گیرند.

ی) در زندگی عادی و روزمره اختلال چشمگیری مشاهده می‌شود.

ک) در مدیریت بحران توسل به شیوه‌های خارج از عرف معمول سیاسی مطرح شود.
پی بردن به این نکته که یک بحران اجتماعی مشخص، چه موقع واجد ویژگی‌های یازده‌گانه بالا می‌گردد به عوامل متعددی مانند نوع بحران، بازیگران مؤثر در بحران، میزان جدی بودن تهدیدات، منطقه و بافت جغرافیایی محل وقوع بحران، میزان برخوردهای خشونت‌آمیز، روش‌های مدیریت بحران، تعدد و تنوع مسائل چالش برانگیز، متغیر ساختاری و بالاخره سطح تلاطم محیط بستگی دارد. این عوامل به تنهایی و در ترکیب با یکدیگر می‌توانند در امنیتی شدن بحران اجتماعی نقش مهمی را ایفاء نمایند. (امیری، ۱۳۹۱: ۲۲۴)

روند امنیتی شدن: در دستور کار قرار دادن موضوع: در این حالت، بازیگران امنیتی‌ساز در تلاش هستند که از طریق قدرت عبارت‌سازی، تصمیم‌گیرندگان را از وجود یک تهدید جدی و فوری آگاه نمایند.

مشروعیت‌دهی به اقدامات آینده: هدف از این‌گونه امنیتی‌شدن تلاشی است که به واسطه آن تصمیم‌گیرنده اقدامات آتی خود را توجیه نماید در غیر این صورت از طرف ارزیابان مشروعیت سیاسی، نامشروع شناخته خواهد شد.

برای ایجاد بازاریابی: هدف این‌گونه امنیتی‌شدن، ایجاد بازاریابی و ترس برای طرف مقابل می‌باشد، که با تهدید محور نشان دادن آن واحد، سعی می‌شود وضعیتی به وجود آید که به واسطه برجسته شدن آن موضوع و ایجاد نظارت شدید و فشار افکار عمومی، به منظور جلوگیری از هزینه‌های بیشتر واحد مذکور از اقدام خود منصرف شده و در یک وضعیت خنثی قرار گیرد.

مشروعیت دادن به اقدامات گذشته یا تولید مجدد یک وضعیت امنیتی: هدف، مشروعیت دادن به اقدامات گذشته بازیگر امنیتی‌ساز است. در این وضعیت بازیگر امنیت‌ساز در تلاش است اقدامات گذشته خود را نزد مخاطبان متقاعدکننده جلوه دهد زیرا پیش از آن که رفع تهدیدات دیر شود آن‌ها را برطرف کرده است.

کنترل: هدف این نکته است که مخاطب اقدامات و تصمیمات خواسته شده از طرف بازیگر را انجام داده و اقداماتی که ممنوع تلقی شده‌اند را انجام ندهند (امیری، ۱۳۹۱: ۱۹-۱۵).

برخی از ویژگی‌های در شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها

عنوان	ویژگی‌ها
منابع دینی	آرامش عمومی (قریش، آیه-۲) تأمین امنیت و رفاه عمومی (بقره، آیه-۱۳۶) عدم تبعیض نژادی، قومی، طبقاتی، قشرگرائی، انجام زندگی مسالمت‌آمیز با سایر ادیان الهی (عنکبوت، آیه ۶-۴-حجرات، آیه ۹) پرهیز از زیاده‌روی و خشونت (بقره، آیه ۱۹۹)
	سلامتی و عافیت (مجلسی، جلد ۸۱) امنیت مالی و جانی (نهج‌الفصاحه، ۵۹) اشتغال (بحارالانوار، ج ۷۷)
	احساس امنیت (غرورالحکم) ایمان به خداوند منبع امنیت است (نهج‌البلاغه-۴۷۶) عدل و انصاف، بی‌عدالتی، حیف‌ومیل و تجاوز به حقوق مردم، تساوی (همان)
امامین انقلاب	ناهنجاری‌های اجتماعی (صحیفه نور ج ۱۱) فرهنگ و هویت (صحیفه نور ج ۱۵) جلوگیری از تضییع حقوق مردم با سرپوش و ظاهرسازی قانون، (صحیفه نور ج ۱۷) وحدت ملی (صحیفه نور ج ۹) مشارکت مردمی (صحیفه نور ج ۸) از بین بردن زمینه‌های فساد و پاسخگویی به مطالبات مردمی و نمایش کارآمدی (صحیفه نور ج ۳)
	عدم استفاده از خشونت، جذب حداکثری و دفع حداقلی (۸۰/۶/۲۰) ارتقاء علمی و اقتصادی (۸۰/۶/۴) مبارزه با فقر، فساد، تبعیض، رسیدگی به معیشت عمومی (۷۹/۱۰/۷) رفاه اجتماعی و اقتصادی، اشتغال و کسب‌وکار (۷۳/۴/۲۹) رعایت طبقات ضعیف و محروم، بیکاری و عدم اشتغال، رواج مواد مخدر، سیاست‌های جاه‌طلبانه، رعایت حقوق مردم، اقوام، ادیان و آداب و سنت، آموزش، وحدت و اتحاد مردمی، نقش مطبوعات در اطلاع‌رسانی (۷۵/۵/۱۲)

اسناد: بالا دستی	قانون اساسی	برخورداری از حقوق مساوی، رنگ، نژاد، زبان و مانند این‌ها سبب امتیاز نخواهد شد- اصل ۱۹ وجود حمایت قانونی و برخوردار از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی- اصل ۲۰ برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کار افتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به‌صورت بیمه- اصل ۲۹ تحصیل رایگان تاپایان متوسط و گسترش تحصیلات عالی- اصل ۳۰ حق داشتن مسکن مناسب- اصل ۳۱
	سند چشم‌انداز	توسعه‌یافته، عدالت اجتماعی، حفظ کرامت، حقوق انسان‌ها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی، قضایی و برخوردار از امنیت؛ برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، فاصله گرفتن از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب باشد؛ برخوردار از روحیه تعاون، مفتخر به ایرانی بودن، میل به اشتغال کامل و پویایی اجتماعی؛
	برنامه چهارم	تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر، ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر، تقویت هویت ملی جوانان، تقویت امنیت و اقتدار ملی با تأکید بر رشد علمی و فناوری،
	برنامه پنجم	رفع دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیب‌های اجتماعی، سامان بخشی مناطق حاشیه‌نشین، پیشگیری و کنترل ناهنجاری‌های عمومی، مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی،
	برنامه ششم	توسعه‌ی محتوا در فضای مجازی، حضور مؤثر و هدفمند در تعاملات بین‌المللی فضای مجازی، استقرار نظام جامع، یکپارچه، شفاف، کارآمد و چند لایه‌ی تأمین اجتماعی کشور، رفاه و تأمین اجتماعی؛ ارتقاء کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های تأمین اجتماعی، توسعه‌ی تربیت بدنی و ورزش همگانی، تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن، سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین، حمایت مادی و معنوی از هنرمندان، توجه ویژه به توسعه و تجلی مفاهیم، نمادها و شاخص‌های هویت اسلامی - ایرانی در ساختارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور؛

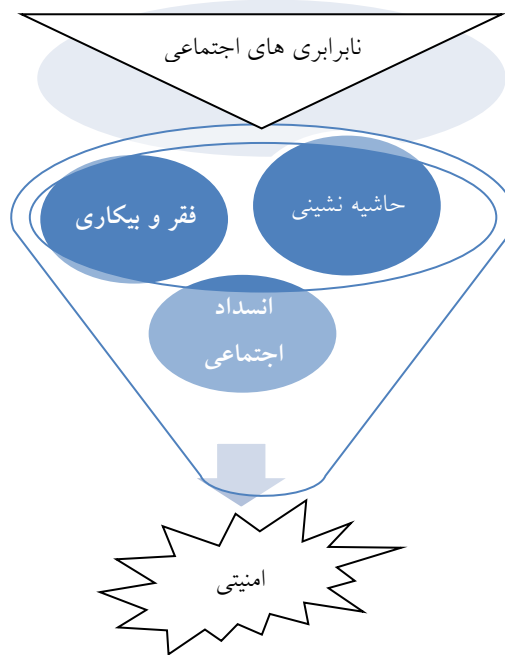
مکاتب امنیتی	واقع‌گرایان = نابرابری و نامتقارن بودن قدرت. نو واقع‌گرایان = عدم مساوات اقتصادی می‌باشد سازه‌انگاران = عدم وجود هویت مشترک کپنهاگ = اجتماع بدون هویت مکتب انتقادی = تضاد طبقاتی و نبود ساختار مناسب معمای امنیت = نبود شفافیت مناسب و درک صحیح از وضعیت امنیت هستی‌شناختی = ضعف در تداوم سازه‌های هویتی
از منظر روان‌شناختی	همگرایی جمعی = انسجام جمعی، هدف مشترک و انگیزه پرخاشگرانه هنجار نو خواسته = رواج هنجارهای جدید، هنجارشکنی فردیت زدایی = گمنامی، پخش مسئولیت، سرایت، عضویت در گروه، برانگیختگی ناکامی - پرخاشگری محرومیت نسبی = احساس محرومیت روان تحلیل‌گری = وجود محرومیت اقتصادی، اجتماعی، کنش‌های سیاسی و تعارضات روان‌شناختی پیوند افتراقی = هم‌جواری و هم‌نشینی با افراد کچر-و-محیط انحراف‌آمیز
از منظر جامعه‌شناختی	پاره گروه بزهارکار = شکست و عدم فرصت مناسب و کافی برای دستیابی به اهداف مقبول و پسندیده اجتماعی و محرومیت تضاد طبقاتی = تضاد منافع و مقایسه اجتماعی و اقتصادی کنترل اجتماعی = بروز گسستگی تعلق فرد به جامعه در اثر عدم کنترل اجتماعی اعتراض جمعی = وجود معارضین دارای مشروعیت در جامعه‌ای که حکومت فاقد مشروعیت باشد بی‌سازمانی اجتماعی = عدم تعادل ساختاری، سوء یکپارچگی و بی‌سازمانی اجتماعی، تزلزل در هنجارها، قواعد، انتظامات دلالت دارد. آنومی = عدم وجود تعادل بین اهداف نهادی و وسایل نهادی پایداری طبقه اجتماعی = نابرابری اقتصادی و فاصله اجتماعی خویشاوند سالاری = ارجحیت رابطه خویشاوندی بر ضوابط اجتماعی سرمایه اجتماعی = کاهش مشارکت مدنی
مصاحبه‌شوندگان	توجه ویژه به موضوع هویت‌بخشی توجه ویژه به معیشت و موضوعات اقتصادی توجه کافی به آداب و سنن و باورها وجود ساختار منعطف و پاسخگو عدم استفاده یا استفاده در حد ضرورت از راهکارهای خارج از عرف توجه به تهیه مسکن و اشتغال جوانان تلاش در کاهش میزان محرومیت

برای شناسایی مولفه‌های موثر بر پیشگیری و کاهش نابرابری‌های اجتماعی، ضمن بهره‌مندی از نقطه نظرات مشترک مندرج در جداول فوق و تشکیل چند پنل نخبگی در مرکز مطالعات راهبردی ناجا با حضور استادان، اندیشمندان دانشگاهی و فرماندهان عالی رتبه ناجا پس از احصاء عوامل مذکور و پالایش‌های اولیه، در نهایت تعداد شانزده عامل اجتماعی به عنوان مولفه‌های موثر در ایجاد نابرابری‌های اجتماعی با عناوین محدودیت‌های مادی، محرومیت‌های اجتماعی، محرومیت-های اقتصادی، اختلاف طبقاتی، محدودیت مشارکت اجتماعی، میزان دسترسی به رفاه اجتماعی، محدودیت دسترسی به منابع، توزیع نا عادلانه ثروت، محدودیت دسترسی منابع رفاهی و تفریحی، محدودیت دسترسی به امکانات شهری، نابرابری منطقه‌ای، محدودیت کسب شغل، محدودیت دسترسی به مزایای اجتماعی، اندک سالاری، محدودیت مشارکتهای سیاسی و رشد ناهمگون شهری احصاء گردید و به جهت دقت حداکثری در مناسب بودن مولفه‌ها با هدف تحقیق، عناوین انتخابی به روش پرسشنامه نمره گذاری در بین جامعه نمونه که به صورت هدفمند انتخاب شده بودند توزیع و بعد از دو مرحله توزیع پرسشنامه و جمع‌آوری آنان و ترتیب اولویت بندی امتیاز حاصله، براساس نظر اساتید جامعه شناس گروه نخبگی و همچنین بر مبنای موضوعات اجتماعی، مولفه‌ها با توجه به مشابهت در سه دسته کلی فقر و بیکاری، حاشیه نشینی و انسداد اجتماعی تبیین گردیدند و در زیر مجموعه این عوامل قرار گرفته‌اند. در ادامه به همین روش نیز شاخص‌ها تحقیق نیز نهایی شد گفتنی است براساس نظر جامعه نخبگی به جهت اینکه نابرابری‌های اجتماعی و انباشت آن با گذشت زمان دارای ظرفیت امنیتی شدن می‌باشد لذا عوامل مداخله‌گر در تحقیق مدنظر قرار نگرفت.

چارچوب نظری:

چنانچه در صفحات قبل اشاره گردید نابرابری‌های اجتماعی در سطوح مختلف و به شکل‌های گوناگون زمینه‌های ایجاد یا تشدید ناامنی را فراهم می‌کنند نخست در سطح کلان و از طرق تشدید تعارضات و کشمکش‌ها اجتماعی و سیاسی در بین گروه‌های برخوردار و گروه‌های محروم، که از طریق وقوع طغیان‌ها و خشونت‌های وسیع اجتماعی و سیاسی نمایان می‌گردد و در سطح خرد می‌تواند با ایجاد انتقام‌جویی، سرقت، جنایات و... موجب تشدید گردد. لذا با توجه به مبانی نظری و بررسی آرا، اندیشه‌ها، تدابیر، فرامین، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اسناد بالادستی و پایین دست، نظریه و مکاتب امنیتی، بهره‌گیری از سایر پژوهش‌های همسو و همچنین مصاحبه با تعدادی از نخبگان، با تمرکز بر نقطه اشتراکات نظریه‌های موجود و تشکیل چندین

جلسه‌نخگی در مرکز مطالعات راهبردی ناجا مولفه‌ها و شاخص‌های تحقیق احصاء و به شیوه پرسشنامه نمره‌گذاری نهایی شده است، براین اساس چارچوب نظری تحقیق برابر شکل زیر طراحی گردید. و بیانگر آن است که نتیجه نابرابری‌های اجتماعی و انباشت آن باعث نارضایتی‌های متعدد شده که پیامد آن می‌تواند باعث امنیتی شدن موضوعات اجتماعی شود. لذا با تأسی از کارکردی که توضیح داده شد شکل زیر باعث می‌شود پژوهشگران با یک نمای شماتیک و کلی از آنچه در جمع‌بندی ادبیات نظری پیش‌رو سپری گردیده را دریافت کرده و فرایند استخراج و واژه‌شناسی عناوین، همچنین عوامل مؤثر در پیشگیری و شاخص‌های مؤثر که منتج به تهیه و تدوین پرسش‌نامه و سنجش از پاسخگویان شده و مسیر ادامه پژوهش را فارغ از خواندن کل این پژوهش درک نمایند.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ نوع تحقیق در زمره تحقیقات توسعه‌ای- کاربردی با روش توصیفی- تحلیلی و رویکرد تحلیل کیفی و کمی می‌باشد. جهت دست‌یابی به داده‌های مورد نیاز و انجام هرچه بهتر پژوهش از روش کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری و تکمیل ادبیات، از ابزار فیش‌برداری، و از روش میدانی به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه بهره‌برده شد تعداد

پنجاه نفر از فرماندهان و مدیران راهبردی متولی امنیت و اندیشمندان و صاحب‌نظران این حوزه با ویژگی‌های سابقه خدمت بیست و پنج سال به بالا، مدرک کارشناسی ارشد به بالا، داشتن مسئولیت در سطوح راهبردی به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به عنوان نمونه آماری پرسشنامه بین آنها توزیع و مورد بررسی قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل

در گام اول از روش مطالعه کتابخانه‌ای به جمع آوری داده‌ها و تعیین مؤلفه و شاخص‌ها در پنل‌های نخبگی استفاده شد. پس از آن بر اساس روش میدانی و با بهره‌گیری از پرسش‌نامه به جمع آوری آراء و نظرات خبرگان درباره مؤلفه و شاخص‌ها و رابطه آن‌ها اقدام گردید. و در مرحله بعد داده‌های گردآوری شده تجزیه و تحلیل، و در فرآیند تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزارهای SPSS و Smart P.L.S استفاده شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

بررسی میزان اهمیت مؤلفه‌ها شاخص‌ها (از بابت میزان تأثیر)

با توجه به اینکه سوالات پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای بوده، لذا برای بررسی مهم بودن شاخص مربوطه از آزمون دوجمله‌ای استفاده می‌شود. به این صورت که مهم بودن شاخص را با عدد ۳ به عنوان ملاک اهمیت مورد بررسی و آزمون قرار می‌دهیم. بر این اساس فرض آزمون به صورت ذیل می‌باشد:

فرض صفر: نسبت پاسخ ≥ 3

فرض مقابل: نسبت پاسخ < 3

جدول ۱: نتایج آزمون دوجمله‌ای مؤلفه‌ها

مؤلفه‌ها	دسته بندی	تعداد	نسبت مشاهدات	نسبت آزمون	معنی داری
حاشیه نشینی	≤ 3	2	0.04	0.5	0
	> 3	48	0.96		
فقر و بیکاری	≤ 3	1	0.02	0.5	0
	> 3	49	0.98		
انسداد اجتماعی	≤ 3	3	0.06	0.5	0
	> 3	47	0.94		

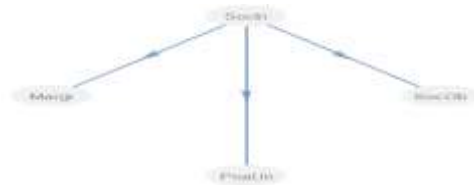
جدول ۲: نتایج آزمون دوجمله‌ای شاخص‌ها

شماره	گویه	دسته بندی	تعداد	نسبت مشاهدات	نسبت آزمون	معنی داری
1	مقابله با انحرافات اخلاقی و اجتماعی و زیرزمینی شدن این پدیده‌ها	≤ 3	6	0.12	0.5	0
		> 3	44	0.88		

0	0.5	0.08	4	≤ 3	پیشگیری از مهاجرت روستاییان با برخورداری از امکانات و توسعه لازم	2
		0.92	45	> 3		
0	0.5	0.22	10	≤ 3	جلوگیری از افزایش عوامل انتظامی و امنیتی در مراکز جمعیتی	3
		0.78	35	> 3		
0	0.5	0.16	8	≤ 3	کاهش احساس محرومیت و دسترسی به خدمات اجتماعی مناسب	4
		0.84	42	> 3		
0	0.5	0.11	5	≤ 3	پیشگیری از القاء شهروند درجه دوم ساکنان مناطق حاشیه نشین	5
		0.89	42	> 3		
0	0.5	0.12	6	≤ 3	جلوگیری از ناامن جلوه دادن مناطق حاشیه نشین و رسمیت بخشیدن به آن با انتقال به متن	6
		0.88	43	> 3		
0	0.5	0.06	3	≤ 3	رسیدگی به وضعیت دهک‌های فقیر	7
		0.94	47	> 3		
0	0.5	0.09	4	≤ 3	تخصیص صحیح منابع به صورت بهینه و بر مبنای آمایش سرزمینی	8
		0.91	43	> 3		
0	0.5	0.04	2	≤ 3	بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور و افزایش کیفیت زندگی	9
		0.96	45	> 3		
0	0.5	0.06	3	≤ 3	- تلاش در جهت کاهش شکاف اجتماعی ارتقاء سطح توسعه کشور	10
		0.94	44	> 3		
0	0.5	0.1	5	≤ 3	تبلیغ الگوی زندگی ایرانی و اسلامی و جلوگیری از نفوذ الگوی زندگی غربی	11
		0.9	43	> 3		
0	0.5	0.09	4	≤ 3	ایجاد مشاغل پایدار و جلوگیری از نگرانی ذهنی	12
		0.91	43	> 3		
0	0.5	0.06	3	≤ 3	کاهش محرومیت‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی	13
		0.94	44	> 3		
0	0.5	0.1	5	≤ 3	مشارکت منطقی آحاد افراد جامعه در مناصب و مسئولیت‌ها بر اساس شایسته سالاری	14
		0.9	44	> 3		
0	0.5	0.08	4	≤ 3	عدم وجود تبعیض مابین لایه‌های اجتماعی	15
		0.92	45	> 3		
0	0.5	0.04	2	≤ 3	تخصیص امتیازات و مزایای اجتماعی بر اساس عدالت اجتماعی	16
		0.96	46	> 3		
0	0.5	0.09	4	≤ 3	جلوگیری از نامورونی توسعه در سطح کشور	17
		0.91	41	> 3		

همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقدار معنی‌داری (P_Value) کمتر از ۰/۰۵ بوده که این موضوع به مفهوم معناداری آزمون است. یعنی فرض صفر رد شده است. لذا به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که همه مؤلفه‌ها و شاخص‌ها ارائه‌شده به پاسخگویان از اهمیت لازم و کافی برخوردار بوده و می‌توان بر اساس آنان وضعیت را مورد ارزیابی و بر اساس آن ساختار ارائه‌شده را تحلیل نمود.

تحلیل عاملی ناپیدی مدل مفهومی

شکل ۱: مدل دیگرام متغیرهای پنهان بعد نابرابری اجتماعی

برای بررسی تک بعدی بودن عوامل از ضرایب آلفای کرونباخ و $\hat{\rho}$ دیلون-گلداشتاین بهره‌برداری شده است که نتایج آن به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳: ضرایب آلفای کرونباخ و $\hat{\rho}$ دیلون-گلداشتاین (پایایی مرکب) بعد نابرابری اجتماعی

بعد و مولفه	علائم اختصاری	آلفای کرونباخ	$\hat{\rho}$ دیلون-گلداشتاین
نابرابری اجتماعی	SocIn	0.93	0.94
حاشیه نشینی	Margi	0.80	0.86
فقر و بیکاری	PoaUn	0.90	0.92
انسداد اجتماعی	SocOb	0.82	0.88

همان‌طور که ملاحظه می‌شود بر اساس شاخص $\hat{\rho}$ دیلون-گلداشتاین بلوک تک بعدی بوده و بر اساس آلفای کرونباخ پایایی سازگاری درونی برقرار است.

به منظور ارزیابی روایی مدل متوسط واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد که نتایج به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴: متوسط واریانس استخراج شده بعد نابرابری اجتماعی

مولفه	علائم اختصاری	AVE
حاشیه نشینی	Margi	0.50
فقر و بیکاری	PoaUn	0.63
انسداد اجتماعی	SocOb	0.65

همان‌طور که ملاحظه می‌شود AVE عوامل و مولفه‌ها بیشتر از ۰/۵ بوده و بر این اساس روایی مولفه‌ها و عوامل قابل تایید است.

در بررسی مدل ساختاری و برای ارزیابی متغیرهای مکنون درون‌زا، از ضریب تعیین استفاده می‌شود که نتیجه آن به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵: ضرایب تعیین مولفه‌های بعد نابرابری اجتماعی

مولفه	علائم اختصاری	R^2
حاشیه نشینی	Margi	0.71
فقر و بیکاری	PoaUn	0.90
انسداد اجتماعی	SocOb	0.73

همان‌طور که ملاحظه می‌شود ضریب تعیین برای همه مولفه‌ها بیش از ۰/۶۰ بوده که به معنی توضیح زیاد می‌باشد.

به منظور بررسی کیفیت مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی و کیفیت مدل ساختاری از دو شاخص اشتراک و افزونگی استفاده می‌شود که نتایج مربوط به این بعد در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول ۶: شاخص‌های متوسط افزونگی و متوسط اشتراک بعد نابرابری اجتماعی

مولفه	علائم اختصاری	متوسط اشتراک	متوسط افزونگی
حاشیه نشینی	Margi	0.50	0.36
فقر و بیکاری	PoaUn	0.63	0.57
انسداد اجتماعی	SocOb	0.65	0.48

شاخص متوسط اشتراک برای همه مولفه‌ها کیفیت مطلوبی را ارائه می‌دهد اما شاخص متوسط افزونگی کیفیت، سطح متوسطی را برای همه آنان نشان می‌دهد. لذا در کل می‌توان این مدل را تایید شده در نظر گرفت. در نهایت معیار نیکویی برازش در مدلسازی مسیری PLS برای این بعد برابر ۰/۶۴ محاسبه گردید. لذا در کل با توجه به بررسی همه شاخص‌ها می‌توان ادعا نمود که هیچ دلیلی برای رد مدل مفروض برای این بعد وجود ندارد.

جدول ۷: بار عاملی شاخص‌های بعد نابرابری اجتماعی به تفکیک مولفه

مولفه	شماره سوال	بار عاملی	وزن
حاشیه نشینی	1	0.53	0.15
	2	0.62	0.25
	3	0.72	0.23
	4	0.75	0.26
	5	0.77	0.26
	6	0.80	0.26
فقر و بیکاری	7	0.76	0.19
	8	0.85	0.19
	9	0.86	0.18
	10	0.84	0.18
	11	0.57	0.14
	12	0.82	0.19
	13	0.84	0.18

0.28	0.68	14	انسداد اجتماعی
0.35	0.86	15	
0.29	0.84	16	
0.31	0.84	17	

همانطور که ملاحظه می‌شود بار عاملی همه شاخص‌های این مولفه‌ها بیش از ۰/۴ بوده که نشان دهنده مناسب بودن آنان و ارتباط شاخص‌ها با سطح خوب با مولفه‌های مربوطه است.

جدول ۸: برآورد ضرایب مولفه‌های بعد نابرابری اجتماعی

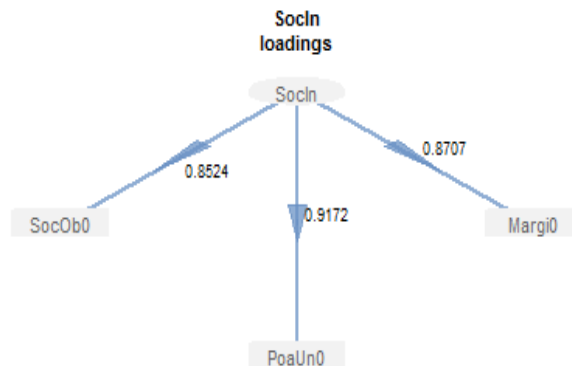
مولفه	علائم اختصاری	برآورد	انحراف معیار	آماره t	معنی‌داری
حاشیه نشینی	Margi	0.85	0.08	10.90	0.00
فقر و بیکاری	PoaUn	0.95	0.05	20.30	0.00
انسداد اجتماعی	SocOb	0.86	0.07	11.50	0.00

همان‌طور که ملاحظه می‌شود هر ۳ مولفه اثر مثبت و معنی‌داری (با p-value کمتر از ۰/۰۵) در این بعد دارند.

جدول ۹: ضرایب مربوط به بعد نابرابری اجتماعی

ردیف	مولفه	علائم اختصاری	بار عاملی	وزن	متوسط اشتراک	متوسط افزونگی
1	فقر و بیکاری	PoaUn0	0.92	0.37	0.84	0.61
2	حاشیه نشینی	Margi0	0.87	0.43	0.76	0.55
3	انسداد اجتماعی	SocOb0	0.85	0.33	0.73	0.53

ملاحظه می‌شود که همه مولفه‌ها از اهمیت لازم برخوردار بوده و توضیح در سطح متوسط به بالایی در مورد بعد نابرابری اجتماعی ارائه می‌دهند. همچنین شاخص متوسط افزونگی کیفیت در سطح بالایی را برای هر مولفه نشان می‌دهد..

شکل ۲: بارهای عاملی مولفه‌های بعد نابرابری اجتماعی

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف: نتیجه‌گیری

نتایج حاصله از آزمون‌ها دلالت دارد همه مولفه‌ها و شاخص‌های بعد نابرابری اجتماعی از اهمیت لازم برای امنیتی شدن پدیده‌های اجتماعی برخوردار بوده و تاثیر متوسط به بالایی را ارائه می‌دهند. بنابراین می‌توان گفت نظام اجتماعی که بخواهد تهدیدهای امنیتی را از بین ببرد باید فرصت‌های برابری را برای شهروندان در جامعه ایجاد کند، تا با جلب رضایت آن‌ها مانع از بروز نابسامانی‌های اجتماعی شده و امنیت را تضمین نماید. به طور کلی نتیجه‌گیری می‌شود که ارتباط مستقیم و موثری بین نابرابری‌های اجتماعی و امنیتی شدن پدیده‌های اجتماعی وجود دارد جدول شماره (۱۰) در یک نگاه بیان کننده میزان تاثیر مولفه‌ها و شاخص‌ها بر امنیتی شدن پدیده‌ها می‌باشد.

جدول ۱۰: بارهای عاملی بعد نابرابری‌های اجتماعی، مولفه‌ها و شاخص‌های آن

۰/۸۶	بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور	۰/۹۲	فقر و بیکاری	نابرابری‌های اجتماعی
۰/۸۵	تخصیص صحیح منابع بر مبنای آمایش سرزمینی			
۰/۸۴	کاهش محرومیت‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی			
۰/۸۴	تلاش در جهت کاهش شکاف اجتماعی			
۰/۸۲	ایجاد مشاغل پایدار و جلوگیری از نگرانی ذهنی			
۰/۷۶	رسیدگی به وضعیت دهک‌های فقیر			
۰/۵۷	تبلیغ الگوی زندگی ایرانی - اسلامی و قناعت	۰/۸۷	حاشیه نشینی	
۰/۸۰	جلوگیری از ناامن جلوه دادن مناطق حاشیه‌نشین			
۰/۷۷	پیشگیری از القاء شهروند درجه ۲ برای حاشیه‌نشینان			
۰/۷۵	دسترسی به خدمات مناسب اجتماعی			
۰/۷۲	جلوگیری از افزایش عوامل انتظامی و امنیتی در مراکز حاشیه‌نشین			
۰/۶۲	پیشگیری از مهاجرت روستاییان			
۰/۵۳	مقابله با انحرافات اخلاقی و اجتماعی			
۰/۸۶	عدم وجود تبعیض	۰/۸۵	انسداد اجتماعی	
۰/۸۴	رعایت عدالت اجتماعی			
۰/۸۴	توسعه موزون			
۰/۶۸	واگذاری مسئولیت‌ها و مناصب بر مبنای شایسته‌سالاری			

شاخص‌های مندرج در جدول فوق مربوط به پیشگیری و کاهش نابرابری‌های اجتماعی می‌باشد.

ب: پیشنهادها

پیشنهاد کلی

- شورای عالی امنیت ملی نتایج تحقیق را تصویب و سازمان‌های همکار و نقش‌آفرین آن را مبنای عمل و طرح‌ریزی راهبردی قرار دهند.

- شورای امنیت کشور، شواری راهبردی برای طرح‌ریزی راهبردی، هماهنگی ملی، تقسیم وظایف بین دستگاه‌ها و پیاده‌سازی نتایج تحقیق تعیین نموده، سنجه‌ها و روش نظارت و ارزیابی را مشخص نمایند.

- در دبیرخانه شورای امنیت کشور، کمیته راهبری با عضویت دستگاه‌های مربوطه برای نظارت بر اجرای پیاده‌سازی، تهیه الزامات، هماهنگی بین دستگاه‌ها و ارزیابی نتایج تشکیل شود.

- نتایج حاصله از این تحقیق در طرح‌های راهبردی امنیتی کشور مد نظر قرار یرد

پیشنهاد اجرایی

- نتایج تحقیق به مراجع علمی، پژوهشی و آموزشی ارسال تا در معرض استفاده اساتید و فراگیران حوزه مربوط قرار گیرد.

- تمرکز بر راهکارهای پیشگیرانه از امنیتی شدن پدیده‌ها

- مدیزیت هوشمندانه تغییرات پدیده‌های اجتماعی با تمرکز بر رفع علل امنیتی شدن آن‌ها

- توجه ویژه در رسیدگی به وضعیت معیشتی دهک‌های فقیر جامعه توزیع و تخصیص صحیح منابع بر مبنای نیاز واقعی و آمایش سرزمینی

- کاهش احساس محرومیت نسبی و دسترسی به خدمات اجتماعی مناسب

- مشارکت منطقی آحاد جامعه و واگذاری مسئولیت‌ها بر اساس شایسته‌سالاری

- عدم تبعیض در لایه‌های مختلف جامعه

- پیشگیری از مهاجرت روستاییان با برخورداری از امکانات و توسعه لازم

- جلوگیری از توسعه ناموزون توسعه کشور

- ایجاد مشاغل پایدار و جلوگیری از نگرانی ذهنی.

- نظارت و توجه کافی بر مناطق حاشیه‌نشین

- توزیع مناسب ثروت، امکانات، دسترسی‌ها و... در کشور به جهت پیشگیری از کاهش مشروعیت،

ناکارآمدی و به خطر افتادن اقتدار نظام

فهرست منابع:

- قرآن کریم، ترجمه حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی.
- نهج‌البلاغه، ترجمه محمد دشتی، چاپ دوم (۱۳۸۶)، مشهد، آئین تربیت.
- امام خمینی (رحمه... علیه)، صحیفه نور، چاپ سوم (۱۳۸۲)، تهران، دفتر حفظ و نشر آثار امام (رحمه... علیه)

الف- منابع فارسی

- امیری، عبدالرضا، (تابستان ۱۳۹۱)، فرآیندها و متغیرهای مؤثر بر امنیتی شدن بحران‌های اجتماعی در ایران، فصل‌نامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال هفتم، شماره دوم.
- بوزان، باری، (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه: تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تاج‌الدینی، محمد باقر (۱۳۹۶) تهران، خبرگزاری دانشگاه آزاد
- تاجیک، محمدرضا، (۱۳۸۰)، مقدمه‌ای بر استراتژی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، جلد اول، تهران، فرهنگ گفتمان.
- شهبازی، نجف‌علی و همکاران، (۱۳۹۰) بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر امنیت اجتماعی، آفاق امنیت، سال چهارم، شماره ۱۲
- صدیق سروسستانی، رحمت‌اله (1388)، آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)، چاپ پنجم، تهران، انتشارات سمت،
- عبدالله‌خانی، علی، (بهار ۱۳۸۵)، عدالت و امنیت، فصل‌نامه علوم سیاسی، سال نهم، شماره سیزدهم
- عبدالله‌خانی، علی (۱۳۸۵) بررسی و نقد نظریه امنیتی ساختن، مجله مطالعات راهبردی، شماره ۲۲
- گودرزی، سعید و همکاران، (۱۳۹۴) مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره چهارم، شماره دوم
- ماندل رابرت (۱۳۷۹) ماندن در وضعیت آخر
- مرادیان، محسن، (۱۳۸۵)، درآمدی بر ابعاد و مظاهر تهدیدات مرادیان، تهران، انتشارات راشا.
- مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی (۱۳۹۷)، اقتصاد به زبان ساده، شماره ۳۷، فقر
- هابز، توماس، (۱۳۸۹)، ترجمه‌ی حسین بشیریه، چاپ ششم، تهران، نی‌نشو.

- همتی، رضا و همکاران، (۱۳۹۷)، مرور نظامند مطالعات انجام شده در زمینه حاشیه‌نشینی، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱۸، شماره ۷۱
- نوریان، اردشیر، (۱۳۸۸)، ادراک و اعتبار‌گرایی در نظریه‌های امنیتی، مجله علوم سیاسی، شماره چهل و پنجم

ب- منابع انگلیسی

- Pacione, M. (2005), Urban geography, A global perspective, 2th, London: Routledge
- Shankar, R & Shah, A., (2003), Bridging the economic divide within countries: A scorecard on the performance of regional policies in reducing regional income disparities, World development, Vol. 31, No. 8, Pp. 1441-1421.
- Brush, J. (2007), Does income inequality lead to more crime? A Comparison of cross-sectional and time-series analyses of United States counties", Economics letters, Vol. 96, No. 2, Pp 268-264.
- Vuori, juha A. (2008) " Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory Of Securitization to the Study of Non-Democratic political Orders" European journal of International Relations, Vol. 14(1).

ج-سایت:

- WWW.Khamenei.ir - امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات قابل دسترسی در: